

חלוקה הוגנת ביישוב סכסוכים

היום נלמד על אלגוריתם לחלוקה הוגנת, המשמש לא רק לחלוקה של חפצים אלא גם לחלוקה של נושאים שיש עליהם מחלוקת, כמו למשל במשפטי גירושין או פירוק שותפויות. האלגוריתם יכול לשמש לגישור ולמציאת פתרון שיהיה טוב לשני הצדדים, ולכן הוא נקרא "the win-win solution" או "adjusted winner" (המנצח המתוקן).

האלגוריתם מתייחס לשני שותפים/בני זוג הרוצים להיפרד (לצורך הדיון נקרא להם "דונאלד" ו"איואנה"). יש m חפצים או נושאים שיש עליהם מחלוקת. כל שותף מייחס ערך שונה לכל נושא; הערכים נמדדים באחוזים (כך שעבור כל שותף, סכום הערכים של כל החפצים הוא 100). האתגר הוא להחליט מי יקבל כל חפץ/נושא כך שיתקיימו התכונות הבאות:

1. אין קנאה;
2. התוצאה היא יעילה-פארטו;
3. צריך לחתוך חפץ אחד לכל היותר.

ניסיון ראשון: נסדר את כל הנושאים בשורה ונתייחס אליהם כמו עוגה. נבקש מדונאלד לחתוך ומאיואנה לבחור (או להיפך). בשיטה זו אין קנאה, ולכל היותר חפץ אחד נחתך. אבל החלוקה לא בהכרח יעילה פארטו (קל למצוא דוגמאות לכך).

ניסיון שני: כל חפץ נמסר למי שמייחס לו את הניקוד הגבוה ביותר. החלוקה ממקסמת את סכום הערכים, ולכן היא יעילה פארטו (כמו שהוכחנו בעבר), אבל יש קנאה (קל למצוא דוגמאות לכך).

ניסיון שלישי: נתייחס לנושאים כמו לסחורות, ונמצא חלוקה הממקסמת את מכפלת הערכים. כפי שהוכחנו, החלוקה תהיה ללא קנאה וגם יעילה פארטו; אבל, לא לגמרי ברור כמה חפצים נחתכים. בנוסף, כדי לחשב את החלוקה צריך להשתמש ב *Mathematica*, ואנחנו מחפשים תהליך פשוט שכל אדם יכול להריץ עם נייר ועט.

אלגוריתם המנצח המתוקן

האלגוריתם פותח ע"י אלן טיילור (מתמטיקאי) וסטיבן בראמס (פרופסור למדעי המדינה). בנוסף ל-3 התכונות שלמעלה, הוא מקיים תכונה נוספת - שיוויוניות (equitability) - סכום הנקודות של כל שחקן יהיה שווה. התיאור כאן שונה ופשוט יותר מהתיאור המקורי.

צעד א. עבור כל חפץ, חשב את יחס הניקוד בין דונאלד לאיואנה. סדר את החפצים מימין לשמאל בסדר עולה של יחס זה - כך שבצד ימין נמצאים החפצים שאיואנה מייחסת להם ניקוד גבוה יותר, ובצד שמאל - החפצים שדונאלד מייחס להם ערך גבוה יותר.

צעד ב. איתחול: תן את כל החפצים לדונאלד.

צעד ג. עבור על החפצים מימין לשמאל. העבר חפץ אחר חפץ לאיואנה. חשב את סכום הנקודות שאיואנה מייחסת לחפצים שברשותה, ואת סכום הנקודות שדונאלד מייחס לחפצים שברשותו. אם הסכומים של שני השחקנים שווים - סיים.

צעד ד. אם הגעת לחפץ, שאם יתנו אותו לאיואנה - סכום הנקודות שלה יהיה גדול יותר, ואם יתנו אותו לדונאלד - סכום הנקודות שלו יהיה גדול יותר, חלק אותו ביחס שיגרום לסכום הנקודות להיות שווה (פתרון משוואה בנעלם אחד).

להדגמה, ראו בגליון האלקטרוני winner.ods.

משפט: אלגוריתם "המנצח המתוקן" מחזיר תמיד חלוקה יעילה פארטו.

הוכחה: יהי r יחס-הניקוד של החפץ שנחתך (או, אם אף חפץ לא נחתך - החפץ האחרון שהועבר מדונאלד לאיואנה). נכפיל את הניקוד של איואנה ב- r . עכשיו, בחלוקה הסופית, כל חפץ נמסר למי שנותן לו ניקוד מירבי (ראו דוגמה בגליון הנ"ל). מכאן, שהחלוקה הסופית ממקסמת את הסכום: $r \cdot v[\text{loser}] + v[\text{winner}]$. כפי שהוכחנו בהרצאה קודמת, חלוקה הממקסמת סכום היא יעילה פארטו. ***

משפט: אלגוריתם "המנצח המתוקן" מחזיר תמיד חלוקה ללא קנאה.

הוכחה: לשני השותפים ניקוד שווה. אילו הניקוד היה קטן מ-50, הם היו יכולים להתחלף וזה היה שיפור פארטו - סתירה למשפט הקודם. ***

מקורות

- Brams and Taylor: "Fair Division" (1996 book), "The Win-Win Solution" (1999 book).
- הקורס של ויליאם גסרך - כולל מצגות סטודנטים על יישומים של האלגוריתם במקרים שונים: <http://www.cs.umd.edu/~gasarch/COURSES/209/S15>
- מצגת על דונאלד ואיואנה: <http://www.cs.umd.edu/~gasarch/COURSES/209/S15/trump.pptx>
- האתר של אוניברסיטת ניו-יורק - כולל הדגמה חיה ואפשרות לשלם כדי לקבל הסכם פורמלי: <http://www.nyu.edu/projects/adjustedwinner>
- <http://fairoutcomes.com/fd.html>

סיכום: אראל סגל-הלוי.